

શ્રીનવફળાપાર્શ્વનાથસ્તવ

સં મુનિકલ્યાણકીર્તિવિજય

આ કૃતિમાં, અર્બુદાચલ (આબુ)તીર્થ પર રહેલ માણડલિક વસહીમાં બિરાજમાન શ્રી નવફળા પાર્શ્વનાથ ભગવાનની, આઠ ભાષાઓમાં, સ્તવના કરવામાં આવી છે. આઠેય ભાષાઓમાં જુદા જુદા આઠ છન્દોમાં ત્રણ-ત્રણ શ્લોકો રચવામાં આવ્યા છે, અને છેલ્લે પ્રશસ્તિ શ્લોક સંસ્કૃતમાં છે. એટલે કુલ ૨૫ શ્લોકોનું આ સ્તવ છે. છન્દોની ગોઠવણી વર્ધમાન અક્ષરોમાં કરવામાં આવી છે.

ભાષા	છન્દ	છન્દનું લક્ષણ	અક્ષર
૧. સંસ્કૃત	દ્રુતવિલમ્બિત	ન-મ-મ-ર (III SII SII SIS)	૧૨
૨. સમસંસ્કૃત-પ્રાકૃત	નન્દિની	સજસજગ (IIS ISI IIS ISIS)	૧૩
૩. પ્રાકૃત	વસન્તતિલકા	તમજજગગ (SSI SII ISI ISISS)	૧૪
૪. શૌરસેની	માલિની	નનમયય (III III SSS ISS ISS)	૧૫
૫. માગધી	-	નનમજસગ (III III SSS ISI IISIS)	૧૬
૬. પૈશાચી	પૃથ્વી	જસજસયલગ (ISI IIS ISI IIS ISS IS)	૧૭
૭. ચૂલિકા પૈશાચી	શાર્દૂલવિક્રીડિત	મસજસતતગ(SSS IIS ISI IIS SSI SSIS)	૧૯
૮. અપભ્રંશ	વસ્તુછન્દ		
પ્રશસ્તિ (સંસ્કૃત)	હરિગીત	પ્રત્યેક ચરણ ૨૮ માત્રાનું છે.	

(અહીં માગધી ભાષામાં જે ત્રણ શ્લોકો રચાયા છે તેના છન્દનું નામ જાણવા મળ્યું નથી.)

સ્તવની રચનાશૈલી, તેમાં રહેલું કાવ્યતત્ત્વ વગેરે જોતાં એમ લાગે છે

કે કવિનું ભાષા તથા કવિત્વ પર સારું પ્રભુત્વ હશે.

આ કૃતિનું શોધન પં. સોમ ગણિય કરેલું છે તેમ તેના અન્તે આપેલ પુષ્પિકાથી જણાય છે. સ્તવમાં શૌરસેની, માગધી, પૈશાચી, ચૂલિકાપૈશાચી ભાષાના શ્લોકોના અઘરા શબ્દોની સંસ્કૃત છાયા અને ક્યાંક ક્યાંક ભાવાર્થ પળ પ્રતિના હાંસિયામાં ટિપ્પણ રૂપે મૂક્યા છે તે પળ શોધકે જ લખ્યા હશે તેવું અનુમાની શકાય છે.

કર્તા : સ્તવના કર્તા તરીકે કોઈ નામ પ્રતિમાં નિર્દેશાયેલું નથી છતાં છેલ્લે પ્રશસ્તિ શ્લોકમાં આવતાં **કીર્તિરત્ન** તથા **કલ્યાણચન્દ્ર** એ બે નામ પરથી એવું અનુમાની શકાય છે કે કીર્તિરત્નના શિષ્ય કલ્યાણચન્દ્રે આ સ્તવની રચના કરી હશે. 'જૈન સાહિત્યના સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ'માં ૧૬૪૯માં કોઈ ગૂર્જર સાહિત્યના રચયિતા તરીકે કલ્યાણચન્દ્રનો નિર્દેશ આવે છે. આ પ્રતિનો લેખનકાળ પળ ૧૬મા શતકનો ઉત્તરાર્ધ હોવાનું અનુમાનતઃ જણાય છે. તેથી આ સ્તવના રચયિતા તે જ કલ્યાણચન્દ્ર હોય તેવું અનુમાન થાય છે.

પ્રતિ પરિચય : પ્રતિમાં એક જ પત્ર છે. તેની બન્ને તરફ સુન્દર-સ્વચ્છ અક્ષરોમાં લેખન કરવામાં આવ્યું છે. શૈલી પઢિમાત્રાની છે તેથી ૧૬મા શતકમાં લખાયેલી હશે તેવું અનુમાની શકાય છે. પ્રતિના હાંસિયામાં વિષમ પદોના અર્થો અપવામાં આવ્યા છે. સ્થિતિ સરસ છે.

શ્રીનવફળપાર્શ્વનાથસ્યાઽષ્ટભાષિકં સ્તોત્રમ્

॥ ૬ ॥

પ્રણમદિન્દ્રશિરોમણિરુગ્મરો-દકવિધૌતપદાબ્જરજઃકણમ્ ।

નવફળપ્રભુપાર્શ્વજિનેશ્વરં, વિનયતો વિનુવામિ કૃતાદરમ્ ॥૧॥

તવ ગુણગ્રહણાદગુણોઽપિ સદ્ગુણગણો મનુજો જિન ! જાયતે ।

કિમુત પાર્થિવગન્ધગુણોઽનણુઃ, સુધનસારદલેન જલે ભવેત્ ॥૨॥

धृतधनुर्मदनो भवता हतस्तदुचितं रिपुरुद्धियते हठात् ।
 सुमनसां मनसां हरणं गुणैः, कुतवच(त)स्तव कारणमीश ! किम् ? ॥३॥
 ॥ संस्कृतम् ॥

अमरा भजंति सनरा निरंतरं, भगवंतमेव रमणीविरागिणं ।
 गुणवंतमेव निपुणा न चाऽगुणं, परिमानयंति खलु भूमिमंडले ॥४॥
 हिमधामवामकिरणानुकारिणो, महिमाभिरामवरसंविदानणो ।
 बहवो गुणा गुणिगुरो ! वसुंधरा-वलर्यं कला धवलर्यंति तेऽखिलं ॥५॥
 अकलंकचित्तमदरं मुदावहं, बलवंतमंतरमहारिदारणे ।
 भवसंभवावतमसावलीहरं, तमहं नमामि भगवंतमुत्तमं ॥६॥
 ॥ समसंस्कृतम् ॥

रेहंति कण्णजुयले तुह कुंडलाइं, भासंतसंतमणिमोत्तियमंडलाइं ।
 दिप्पंतदित्तिभरणिज्जियतेयपूरा, सेवंति गल्लफलगे ज(न)णु चंदसूरा ॥७॥
 एगंमि सेलसिहरे नवकप्परुक्खा, चिंतामणी णव किमिच्छियदाणदक्खा ।
 सीसे णिही अहव किं धरिया जणस्स, दाऊं(उं) फणा णव लसंति सिरे
 जिणस्स ॥८॥

कट्टं गयं असरणं घणपंचबाण-वेसानरेण तवियं करुणानिहाण ॥
 वामेय ! देव ! सदयं हियथं करेसि, दुक्खाउ कंत (कं न?) भुजगं च
 समुद्धरेसि ॥९॥
 ॥ प्राकृतम् ॥

पुखकदसुतादो दंसणं ते जिणिंदा
 णयणविसयमायादं जदा य्येव^१ भंदा ! ।
 मम गलिदमसेसं दाव^२ पावं खणेणं
 जध किरि(र) हिमजालं भाणुणो दंसणेणं ॥१०॥
 भमिय भमिय भागोऽहं भवे तं सुपत्तं
 लहिय जिणवरिंदा ! अम्महे मोहमुत्तं ।
 णयणजुगलमेदं^४ अज्ज जादं पवित्तं
 फणिदमध च मन्ने अप्पणो माणुसत्तं ॥११॥

१. एवाऽर्थे । २. तावत् । ३. अहर्षे सहर्षं त्वां लब्ध्वेत्यर्थः । ४. एतत् ।

अमरगिरिगुहाए कप्परुक्खं च(व?) पासं
 खरतरवसहीए अब्बुदे पूरियासं ।
 मणिकुसुमफणाली-साहुसाहाभिरामं
 णमध फलिदकामं पत्तसच्छायधामं ॥१२॥ शौरसेनीभाषा ॥

णहि हलदि पदीवे णेवयं शशहले वा
 १पशलिदकलयाले शालदे दिणयले वा ।
 तममिधमखिलं तं शंस्थिदं (शंठिदं) हिदयदेशे
 उवणयदि विणाशं तक्खणं यिणवलेशे ॥१३॥

भवियणमणगेहे १यालिसं पयडिदासं
 १यणयदि भगवन्ते दंशणं वल्लपयासं ।
 १यलधलपुलिमुत्ते तालिसं ण हि दिणेशे
 कुणदि ण य तथा तं पेक्खिदे कुमुदिणीशे ॥१४॥

यणमणभवणोहे णिच्चले किलि अणेगे
 गलिदशगलणेहे शन्त(शंत^{१५})दं अवि य एगे ।
 स्थिलतलयिणदीवे शे तमं अवहणत्ते
 कुदुगमदिपयासं चिष्ठदे खलु कुणुत्ते ॥१५॥ मागधीभाषा ॥

अनंगभडमुब्भडं सुदढपंचबाणोक्कडं
 कुनन्ति तव सेवका बत विघातपञ्जाजडं ।
 पती हि जगतीपती भवसि जेसिमीशे तुमं
 बलिट्टमपि किं लिपुं पलिभवन्ति ते नाडकमं ॥१६॥

इमंमि किलि दुस्समा-समयकण्हदोसागमे
 विमुक्कसललायता-पसलितंमि गाढंतमे ।

५. प्रसृतकरजालो दिनकरोऽपि यत् तमो न हरति । ६. इह । ७. संस्थितम् । ८. तत्क्षणं
 जिनवेशः । ९. यादृशम् । १०. प्रकाशं जनयति । ११. वरप्रकाशं, केवलमित्यर्थः । १२.
 जलधरपरिमुक्तः । १३. प्रेक्षितः । १४. निश्चलः । १५. सन्ततम् । १६. स्थिरतरज(जि)नदीपः
 सः । १७. कौतुकम् । १८. ईशः समर्थः, येषां त्वं जगत्पतिः पतिः-स्वामी वर्तसे । १९.
 अक्रमं-समकालम् । २०. विमुक्तसरलायताः ।

भमंति भवकानने जिन^{२१} दिनेसरा तेंऽगिनो
लभंति सिवपद्धतिं तुममिहं हि दडूँन नो ॥१७॥

सुलासुलनलेसला सुपलिवालसाला हिते^{२२}
पते तव कते हिते जिनपती ! निसेवंति ते ।
अनंतसुखकंखिनो सुकमलेऽलिनो वा^{२३} सता
भवंति हि पमातिनो लभिय के हितं कोविता^{२४} ? ॥१८॥
॥ पिशाचीभाषा ॥

२२मानेनोन्नतफूथलेन कहनो कोथं २३थलंतोऽनलं
लोफेनं २४फलितो चलेन मकले^{३०} तोसे तथानो अलं ।
ले २१संसारकफीलफीमचलथी तिन्नो मए तं महं
पत्तो पासचिनोत्तमं कुनकैनाकालं हि पोतं अहं ॥१९॥

पाताक्कतमहीतलेऽतिविपुले दंतेहि संलाचिते^{३३}
उच्चे ३३चालुनितंपपिपकलिते वल्लीकुथाछातिते ।
मेख्वाटंपरआतपत्तलचितच्छाये ३५च्छलंफोमते
आसीनो फनसेखलो किलिकचे पासप्पहू लाचते ॥२०॥

सामी पासपहू हु मोहचलटो निच्छाटितो चो तए
सो ३६नडून हलातितेवहितयाकाले ठितो निप्फए ।
तेनं तेऽपि विकोपिता विनटिता संसारललत्रे सुला
३९चुत्तं तस्स न किं भवंति पिसुना सत्थानपाथाकला ॥२१॥
॥ चूलिकापिशाची भाषा ॥

२१. हे जिनेश्वर ॥ २२. दृष्ट्वा । २३. हिते पदौ तव कृते हितौ दत्तवाञ्छितौ । २४. यथा सदा । २५. प्रमादितः । २६. कोविदाः । २७. मानेन भूधरेण गहनः । २८. कोधमनलं धरन् । २९. लोभेन जलेन भरितः । ३०. अलमत्यर्थं दोषानेव मकरान् दधानः । ३१. रे संसारगभीरभीमजलधे ! त्वं महान् मया तीर्णः । ३२. गुणगणागारम् । ३३. संराजिते । ३४. चारुनितम्बबिम्बकलिते । ३५. मेघाडम्बरतपत्रम् । ३६. क्षरदम्भोमदे । ३७. यस्त्वया मोहचरटो निर्धाटितः । ३८. स न(न)ष्ट्वा हरादिदेवहृदयागारे स्थितः । ३९. युक्तं तस्य । ४०. स्वस्थानबाधाकराः ।

वंसु उत्तमु वंसु उत्तमु पुहविसुपसिद्ध
 धण-कंचण-घण-रयण-सयणवग्गु उ मग्गमुत्तउ
 बहु मन्नइ धुरि नरह नरवरिंदु आणंदजुत्तउ ।
 सामिसलाहण-म(भ?)त्ति इध फलु इत्तलउ लहंति
 भवियण जिण ! माहप्पु तुह कह मारिस जाणंति ? ॥२२॥

मणुयलोयहि मणुयलोयहि रज्जु आसज्जि
 दहदोइकप्पाहिबइ हविय विविहबहुसुहुवभुंजिय
 गेविज्जणुत्तरपवरसुहसएहि अप्पाऽणुरंजिय ।
 तव विणु केवलु लहिय पय पावइ परमाणंदु
 नाममंतु जंपंत तुह भवियण पासजिणंदि ॥२३॥

विसमआसण विसमआसण के वि सेवंति
 कि(के)वि दुक्करु करइं तवु के वि ज्ञाणु ज्ञायंति चित्तिहि ।
 कि(के)वि कट्ठउ उक्किट्ठतर चरइं तुज्झ दंसणनिमित्तिहि ।
 कटरि कटरि मह पुव्वभव-संचियसुकयअपार
 चिंतामणिसम पासपहु अलवि पत्त सुहयार ॥२४॥

[अयभ्रंशभाषा ॥]

इति पार्श्वजिनपतिरमितगुणततिविहितसुमतिरनुक्षणं
 भाषाभिरष्टभिरभिनृतोऽर्बुदविशदभूधरभूषणम् ।
 श्रीकीर्तिरत्नसुखानि दिशतादिह परत्र पदं परं
 कल्याणचन्द्रवितन्द्र वदनाकृतिरयं भवतां वरम् ॥२५॥

॥ इति श्रीअर्बुदाचलमुखमण्डन-श्रीमण्डलिकवसहीमण्डन
 श्रीनवफणपार्श्वनाथस्याऽष्टभाषिकं वर्धमानच्छन्दोभिः स्तोत्रमिदमिति ॥

॥ पं० सोमगणिविद्वद्भरैः शोधनीय(शोधित?)मिति ॥ छ ॥

